

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim Sorunları üzerine Bir Araştırması

GİRİŞ

Konumuz tıp eğitimi değil de, fırıncıların eğitimi olsaydı, işimiz çok daha kolay olacaktı. Çünkü fırıncıların eğitiminin amacı çok açık ve nettir: iyi kalitede ekmek yapmak. Bu yüzyıllardır değişmemiş ve de değişmeyecek bir amaçtır. Oysa tıp eğitiminin ne için yapıldığı konusunda iki yüzyıldır bir evrim yaşanmaktadır. Aslına bakarsanız tıp eğitiminin amacı, fırıncıların eğitiminin amacı kadar berraktır ama, her ne hikmetse algılanması için uzunca bir sürenin geçmesi gerekmiştir.

Nedir bu evrim?

19. Yüzyılın başında Avrupa üniversitelerinde W. Von Humbolt'un yaptığı reformlar, yaklaşık yüz yıl sonra kuzey Amerika'da A. Flexner tarafından tıp eğitimine uygulanıyordu. Burada asıl konu şuydu: Kim öğretecek? Ne kadar öğretilecek? Uygulamada da, eğitimci tüm bilgisini oduğu gibi öğrenciye aktarmaya çalışmaktaydı. İkinci Dünya Savaşından sonra B. F. Skinner şu soruyu ortaya attı: Kim eğitilmeli? Nasıl eğitilmeli? Böylece eğitimin yöntemleri üzerinde kafa yorulmaya başlandı. Ve dikkat edilirse, eğitimin odak noktası eğitimciden, öğrenciye kaymış oldu. 1960'larda ise, sağlık sorunları üzerinde araştırma yapanlar şu soruyu sormaya başladılar: Evet eğitim ama, kim için, ne için? Artık odak ne eğitimciydi ne de öğrenci. Odak, toplumun sağlık sorunları oluyordu.

EVİRİM

KLİNİKTE

Hastalık nedir?

Hekimin görevleri nedir?

EĞİTİMDE

Eğitici neyi, ne kadar öğretecek?

Öğrenci hangi yöntemlerle en iyi öğrenir?

Toplumun sağlık sorunları ne durumdadır?

(*) Araştırmayı yapanlar: Caner Fidaner, Tamer Seçkin, M. Fevzi Özkaynak, M. Naci Edalı, M. Derya Erçal, Cüneyt Üneri, Yalçın Evliyaoğlu, Orhon Ergin.

Böylece tıp eğitiminin amacı, yavaş yavaş ufukta belirmeye başladı : Toplumla en iyi sağlık hizmetini götürecek hekimler yetiştirmek. Doğaldır ki, bu amaca erişebilmek için de, tıp eğitimi, sağlık hizmetini sunanlarla, eğitimi verenlerin ortaklaşa hazırlaması gerekir. Oysa bilebildiğimiz kadarıyla, Türkiye’de böylesi bir ortak çalışma söz konusu değildir. Diğer bir deyişle, Türkiye’de tıp fakültelerinin önceden saptanmış ortak bir amacı yoktur, çünkü Türkiye’de sağlık ve tıp eğitimi konularıyla ilgilenenlerin hepsi yukarıda anlattığımız evrimin üçüncü basamağına henüz ulaşmış değildir. Hâlâ büyük bir kısmı birinci ve ikinci basamaklarda dolaşmaktadır.

İşte bu nedenlerle, ülkemizdeki tıp eğitiminin veriminin araştırılması olası değildir. Oysa hangi konuda olursa olsun, yapılan bir işin veriminin düzenli aralıklarla denetlenmesi, gözden geçirilmesi şarttır. Aksi takdirde zaman ve emek israfı tehlikesi başgösterir. Bu durumda yapılabilecek işlerden biri, tıp fakültelerini teker teker ele alarak — eğer varsa — amaçları doğrultusunda ne kadar verimli, tutarlı olduklarını araştırmaktır.

Hacettepe Tıp Fakültesi 1960’larda kurulduğu için, eğitimi, evrimin üçüncü basamağını gözönünde tutarak hazırlamış ve ülkemizin sağlık sorunlarını iyi bilen hekimler yetiştirmeyi amaçlamıştır. Kuruluşunun üzerinden yaklaşık onbeş yıl geçtikten sonra, bu amacın ne oranda gerçekleştiği araştırmaya değer bir konu olsa gerektir. Böyle bir araştırma, ileriye veya geriye dönük olmak üzere iki şekilde yapılabilir. Geriye dönük olarak, mezunların şu anda nerede ve nasıl çalıştıkları araştırılabilir. İleriye dönük olarak da, yedi yıllık eğitimle, öğrencilerin görüş, düşünüş ve eylemlerinde ne gibi değişikliklerin olduğu araştırılabilir.

AMAÇ :

Bu araştırma ile;

1. Bir anket düzenleyerek, ileriye dönük bir çalışmanın birinci basamağı sayılabilecek verileri derleme,
2. Fakültemizdeki tıp eğitimi sorunlarını saptayabilmek ve bunların eğitimciler ve öğrenciler tarafından tartışılmasına olanak sağlayabilmek,
3. Öğrencinin, eğitim sorunlarının çözümüne etkin katkısı olabileceği inancımızı vurgulamak amaçlarını güttük.

ARAÇLAR VE YÖNTEM

Araştırmamızda evreni Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencileri oluşturmaktaydı. Evrenin özelliklerini tanımak ve veri toplamak amacıyla bir anket hazırladık. Anketi tüm Hacettepe öğrencilerine tam sayım yöntemiyle

miyle uyguladık. Toplam öğrenci sayısı 2.046 idi. Biz 513 öğrenciye anketi uygulayabildik. Bunların sınıflara göre dağılımı şöyle idi :

	Öğrenci sayısı	Ankete katılan	%
Dönem I	566	184	32.5
Dönem II	407	—	—
Dönem III	354	122	34.4
Dönem IV	275	94	34.2
Dönem V	254	113	44.4
Dönem VI	190	—	—

Anketin uygulanmasında karşılaşılan güçlükler :

1. Evrenimizde anketin örnekleme yöntemiyle uygulanmasındaki güçlük nedeniyle tam sayım yöntemini seçmiştik. Bunda da, öğrencilerin dağıtılan anket formlarını geri vermemeleri,
2. Klinik sınıflardaki öğrencilerin belirli yerlerde bulunmamları nedeniyle, anketin dağıtım ve toplanmasındaki aksaklıklar,
3. Anketin uygulanması sırasında devamsız öğrencilerin bulunması,
4. Dönem II öğrencilerinin, anket uygulama süresi içinde sınavları nedeniyle derslerine ara verilmiş olması ve ankete katılamamaları gibi güçlüklerle karşılaşmıştır.

Bulguların değerlendirilmesinde bu noktaların da gözönünde bulundurulması gerektiği kanısındayız.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Anket sonuçlarını değerlendirdiğimizde elde ettiğimiz sonuçlar şöyle idi :

TABLO I: Tıp fakültesine niçin girdiniz, sorusuna verilen yanıtlar :

	A.K.	%
	Tüm öğrenciler	
Aile ve yakın çevrenin isteği ve yönlendirmesi	109	21.2
Hekimliğin toplumda daha saygın bir yeri olması	73	14.2
Parasal yönü	32	6.2
Konusunu ve uğraşısını sevdiğim için	223	43.4
Rastlantı sonucu	47	9.1
Diğer	21	4.0
Yanıtsız	8	1.5
Toplam	513	99.6

(A.K.: Ankete katılan)

Not : Yüzde hesaplamalar yaklaşık olarak bulunmuştur.

Tabloda dikkatimizi çeken nokta, tıp fakültesine niçin girdiniz sorusuna konusunu ve uğraşısını sevdiğim için diyenlerin % 43.4 olmasıdır. **Bu durumda öğrencilerin % 57'sinin sosyal ve ekonomik gerekçelerle tıp fakültelerine girmiş oldukları görülmektedir.** Biz araştırmamızda tıp fakültelerine giren öğrencilerin hangi sosyo-ekonomik yapıdan geldiklerini araştırma olanağı bulamadık. Ancak yapılan bir araştırmaya göre tüm gelir gruplarından gelen öğrencilerin öncelikle sağlık bilimlerini tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Yine aynı araştırmaya göre gelir düzeyi yüksek gurupların sağlık bilimlerine girme olasılıkları artmaktadır. (2)

TABLO II: Öğrencilerin Hacettepe'yi Seçme Nedenleri.

	A.K. Tüm öğrenciler	%
Hacettepe mezunu hekimler daha fazla beğenildiği için	40	7.8
Verilen eğitimin daha yeni ve çağdaş olduğunu bildiğim için	270	52.6
Verilen eğitimin diğer fakültelerdekilerden daha fazla Türkiye koşullarına uyduğunu bildiğim için	10	1.9
Aile ve yakın çevrenin baskısı	17	2.7
Raslantı sonucu	116	22.6
Yanıtsız	7	1.3
Diğer	53	10.3
Toplam	513	99.2

TABLO III: Öğrencilerin mezun olduktan sonra ne yapmak istedikleri.

	A.K.					
	Tüm öğrenci		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Pratisyen olup serbest çalışmak	27	5.7	7	4	7	6.4
Uzman olup serbest çalışmak	138	26.9	34	19.6	38	34.5
Üniversitede kalıp bilim adamı olmak	107	20.8	40	23.1	25	23
Sosyalizasyon uygulamasında görev almak	58	11.3	28	16	12	11
Şimdilik fikrim yok	136	26.4	51	29.4	22	20
Diğer	22	4.2	13	7.5	5	4.6
TOPLAM	488	95.3	173	99.6	109	99.5

Tabloda çarpıcı olan pratisyen kalma yüzdesinin düşük olması, buna karşılık uzman olma arzusunun 4 yıllık eğitim sonunda % 80'in üzerinde

bir artış göstererek % 34.5 olmalıdır. Bunun nedenlerini başlıca üç başlık altında toplayabiliriz :

1. Daha önce sözü edilen araştırmada belirtildiği gibi, tıp fakültesine girenlerin büyük kısmı gelir düzeyi yüksek kesimden gelmektedir. Bunların da büyük bir bölümü, daha tıp fakültesine girişte, ileride uzman olma arzusu taşımaktadır.

2. Tıp fakültemizde verilen eğitim de, uzman olmaya özendirici niteliktedir.

3. Toplumun sosyo-ekonomik koşulları da pratisyenliğe özendirici nitelikte değildir.

TABLO IV : Pratisyen kalmak isteyen öğrencilerin pratisyen kalma gerekçeleri.

	Pratisyen kalmak isteyenler	
	Sayı	%
Mecburi hizmetim olduğu için	5	8.3
Daha fazla para kazanmak için	2	2.3
Üniversitelerde yer bulamayacağımı düşündüğüm için	12	17.4
Uzmanlık-öncesi, pratiğimin yeterli olması için	19	28.0
Öğrenim gücüm tükendiği veya yedinci yılın sonunda tükeneceği için	11	15.9
Diğerleri	19	28.0
TOPLAM	68	99.9

Tabloda 'Diğerleri' yanıtını verenlerin % 94.6'sı Türkiye'nin sağlık sorunlarının çözümüne pratisyen kalarak daha fazla katkıda bulunabileceklerini belirtmişlerdir.

TABLO V : Öğrencilerin niçin pratisyen kalmak istemedikleri sorulduğunda pratisyen kalmama gerekçeleri

	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Türkiye'de halkın pratisyene güveni olmadığı için	50	11.0	13	10.8	6	8.2
Pratisyen olarak kentte yaşamam daha güç olacağı için	24	5.4	6	5.0	5	6.8
Pratisyen olarak bilgi düzeyimin yeterli olabileceğine inanmadığım için	168	37.3	33	27.5	28	38.3
Bilgi düzeyimi geliştirmeme olanak sağlanmadığı için	40	9.0	12	10.0	6	8.2
Uzmanlık daha kazançlı olduğu için	32	7.2	12	10.0	3	4.1
Ülkedeki sağlık hizmetleri iyi organize edilmediği için yararlı olamaya- cağımdan	109	24.5	37	30.8	22	30.1
Diğerleri	21	4.7	7	5.8	3	4.1
TOPLAM	444	99.1	120	99.0	73	99.8

Dikkat edilirse Dönem I'de uzman olmayı arzulayanların % 27'si pratisyen olarak bilgi düzeylerinin yeterli olacağına inanmamaktadırlar. Daha hiç eğitim almadan, bu yargıda olmaları ilginçtir. Ancak, Dönem V'te bu oranın artıyor olması ise, onların kaygılarını kanıtlar niteliktedir.

TABLO VI : Üniversitemizde tıp eğitimi kimlerin düzenlediği sorusuna verilen yanıtlar.

	A.K.	
	Tüm öğrenciler Sayı	%
Fakülte öğretim üyeleri kurulu	265	51.6
Fakülte öğretim üyeleri kurulu ve öğrenciler	23	4.4
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (SSYB)	3	0.5
SSYB ve Fakülte öğretim üyeleri kurulu	61	11.8
Bilmiyorum	148	28.8
Yanıtsız	13	2.5
TOPLAM	513	99.6

Bu sorunun doğru yanıtı «Fakülte öğretim üyeleri kurulu» şeklindedir. Öğrencilerin yüzde 47.1'i fakültemizde eğitimi kimlerin düzenlediğini bilmemektedir.

TABLO VIII : Sizce tıp eğitimini kim veya kimler düzenlemelidir?

	A.K.	
	Tüm öğrenciler	
	Sayı	%
Fakülte öğretim üyeleri kurulu	32	6.2
Fakülte öğretim üyeleri kurulu ve öğrenciler	155	30.2
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı (SSYB)	2	0.3
SSYB ve Fakülte öğretim üyeleri kurulu	47	9.3
SSYB, Fakülte öğretim üyeleri kurulu ve öğrenciler	248	48.3
Diğer	19	3.7
Yanıtsız	10	1.9
TOPLAM	513	99.9

TABLO IX : Birinci yılınızda İngilizce öğrenimi gördünüz mü?

	A.K.	
	Tüm öğrenciler	
	Sayı	%
Evet	341	66.4
Hayır	159	30.9
Yanıtsız	13	2.6
TOPLAM	513	99.9

TABLO X : Hazırlık sınıfında öğrendiğiniz veya muaf olarak bildiğiniz İngilizce (veya diğer bir yabancı dil) bilgisinden, tıp eğitiminizde yararlanıyor musunuz?

	A.K.					
	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
EVET	195	38.0	35	19.5	63	55.7
HAYIR	308	60.0	146	80.0	47	41.5
YANITSIZ	10	1.9	3	1.5	3	2.6
TOPLAM	513	99.9	184	100.0	113	99.8

Yabancı kaynaklardan yararlandığını söyleyen öğrencilerin % 57.9'u haftada ortalama 2 saatten az, % 33.7'si 3-8 saat ve sadece % 8.7'si 8 saatten fazla, tıp eğitiminde, yabancı dilde okuduklarını belirtmişlerdir. Bu duruma göre, yabancı dilden yararlandığını söyleyen öğrencilerin de % 57.9'unun, pratikte bundan yararlanmadığını söyleyebiliriz.

TABLO XI : Öğrencilerin tıp eğitiminde yabancı dilden yararlanamama gerekçeleri :

	Yabancı dilden yararlanamayanlar					
	A.K.					
	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Hazırlık sınıfında öğretilen İngilizce bilgisi yetersizdi	70	22.8	50	34.7	6	12.0
Hazırlık sınıfı sonrası yıllarda İngilizce bilgimi koruma olanağı yoktu	148	48.2	45	31.2	29	58.0
İngilizce bilgim yeterli olduğu halde, ders notlarım ve Türkçe yayınlar yeterliydi.	49	15.9	27	18.8	5	10.0
Diğerleri	40	13.0	22	15.2	10	20.0
TOPLAM	307	99.9	144	99.9	50	100.0

Bugün için tıp eğitiminde yabancı dil bilgisi gereklidir. Ancak bir yıllık hazırlık sınıfı şeklinde sınırlandırılan yabancı dil eğitimi, ileriki yıllarda sürdürülmektedir. Kazanılan bilginin unutulmaması ve geliştirilmesi için bu eğitimin, öğrencilik yılları boyunca devam etmesi sağlanmalıdır. Ayrıca yabancı dil eğitimini zorunluluktan kurtarıp, isteyene olanak sağlamak biçimine dönüştürülmelidir.

TABLO XII : Öğrencilerin bir konuyu öğrenirken en çok yararlandıkları kaynaklar :

	A.K.					
	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Derste tuttuğum notlardan	427	83.2	137	74.4	91	80.5
Teksirlerden	34	6.6	25	13.6	5	4.4
Türkçe kitaplardan	24	4.6	15	8.2	6	5.3
Yabancı kitaplardan	19	3.7	4	2.2	9	7.9
Yanıtız	9	1.7	3	1.6	2	1.8
TOPLAM	513	99.8	184	100.0	113	99.9

TABLO XIII : Bir konuyu öğrenirken, değişik kaynaklardan yararlanmanızı engelleyen en önemli neden nedir?

	A.K.					
	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Derslerde verilen bilgi yeterlidir, Zaman azlığı	353	68.8	134	72.8	59	52.2
Türkçe kitapların azlığı ve yetersizliği	42	8.1	18	9.8	14	12.4
Yabancı dil bilgimin yetersizliği	48	9.3	10	5.4	14	12.4
Yabancı dilde yazılmış kitapların pahalı olması	21	4.9	3	1.6	9	7.9
Derslerde verilen bilgi yeterlidir fazlasına gerek yoktur.	22	4.2	8	4.3	7	6.2
Diğerleri	14	2.7	7	3.8	5	4.4
Yanıtız	13	2.5	4	2.2	5	4.4
TOPLAM	513	99.6	184	99.9	113	99.9

Fakültemizde temel tıbbın öğretildiği Dönem I, II ve III adı verilen sınıflar birkaç hafta süren ders komitelerinden oluşur. Bu komitelerden her biri, insan vücudundaki sistemlerden birisini her yönüyle öğretmek amaçındadır. Dönem II'de temel tıp bölümleri, Dönem III'te klinik bölümler bu görevi yüklenirler. Yani bu üç sınıf, tıp öğrencilerinin hastalarla karşılaşmadan önce bilinmesi gerekli olan kuramsal bilgileri edinmelerinden sorumludur.

Özellikle Dönem II ve III'ün bir başka niteliği de, günde sekiz saat değişik uzmanlık dallarının üstüste kendi konularını anlatmaları olmaktadır. Her uzmanlık dalı, kendi anlatacaklarını ders komitesinin bütünlüğü içinde düşünmemekte, kendi konusunda giderek artan bütün bilgileri aktarmak istemektedir. Sonuçta, sınavlarda öğrencilerin sorumlu oldukları bilgi yığını kolayca kabarmaktadır. Üniversite eğitiminin ayırıcı özelliği sayılabilecek olan, dış kaynaklardan araştırma yapmak olanakları gittikçe azalmaktadır.

TABLO XIV : Tıp eğitiminizde, aşağıdaki sorunlardan (eğer varsa) en önemlisi hangisidir?

	A.K.	
	Tüm öğrenciler	
	Sayı	%
Kitap sorunu	32	6.2
Öğrenci sayısı fazlalığı	123	23.9
Öğretim kadrosu yetersizliği	9	1.7
Eğitici - öğrenci kopukluğu	112	21.8
Kuramsal eğitimin çok yüklü olması	210	40.9
Laboratuvar sorunu	3	0.5
Diğerleri	3	0.5
Yanıtız	21	4.1
TOPLAM	513	99.6

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi 14 yıldır öğrenci alan bir fakülte- dir. Ancak, bugüne dek temel tıp kitaplarının yazılması ve yayınlanması çok sınırlı bir düzeyde kalmıştır. Öteki tıp fakültelerinden ayrı bir eğitim sistemiyle, integre sistemle, eğitim yaptığına göre, kendi sistemine uygun temel ders kitaplarının yazılması başka fakültelerinkinden daha büyük bir gereksinme idi. Oysa, Hacettepe yayınlarını incelediğimizde, bu gereksin- menin ne ölçüde karşılandığını görüyoruz. 1968'den 1976'ya kadar basıl- mış yayınlar toplam 12339 sayfa tutmaktadır. Bunların ancak 2826 sayfası (% 22.9) klinik ve temel tıp bilimlerine, 1846 sayfası (% 14.96) öteki sağ- lık bilimlerine ayrılmıştır. Tıp bilimleri konusundaki 12 yayından ancak altısı öğrencilere yararlı olabilecek niteliktedir. Bunların toplam sayfa sayısı 1625'- tir. Bu rakam tıp kitaplarının % 57.5'i, toplam yayınların % 13.1'idir. Öğ- rencilere kaynak olabilecek kitaplar büyük ölçüde henüz yazılmamışken, basılmış birkaç tıp kitabının adını vermek, öğrenci eğitimine ne kadar eği- linildiğini bir ölçüde gösterebilir: «Klinisyenlere Dermatogliflik Bilgiler», «Ekstrakorporal Dolaşım ve Hipotermi», «İnfertilite» gibi. Bu örnekler, öğ- retim üyelerinin öğrenci eğitimine değil, akademik tartışmalara asıl ağırlığı verdiklerini ortaya koymaktadır.

Burada yapılabilecek bir itirazı hemen belirtmek gerek. Çoğu kez ya- pıldığı gibi, kitap eksikliği, üniversite öğrencisinin araştırmalar yapması, değişik kaynaklardan çalışması gereği belirtilerek, haklı gösterilmek iste- nebilir. Oysa, böyle bir araştırmacı eğitim için, temel ders ve klinik kitaplarının olmaması değil, var olması gerektir. Öğrencilerin elinde öğrenmeleri gere- ken bilgileri kapsayan bir kaynak olursa, dış kaynaklardan çalışmaya za- manları kalabilir. Bugünkü uygulamada neyi, nereden, ne kadar öğrenme- leri gerektiğini bilmeyen öğrenciler, ders notları ve teksirler içinde boşul-

makta, yabancı kaynaklardan çalışan öğrenciler ise temel bilgileri edinecek zaman bulamadıklarından, sınavlarda başarısız olmaktadır.

TABLO XV : Genellikle bilmediğiniz birşeyi ilk önce kime sorarsınız?

	A.K.					
	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Öğretim üyesine (profesör, doçent)	39	7.6	15	8.2	2	1.8
Asistana	25	4.8	2	1.1	8	7.1
Sınıf arkadaşına	253	49.3	96	52.1	47	41.5
Kitaba başvururum	187	36.4	67	36.4	55	48.6
Yanıtız	9	1.7	4	2.2	1	0.9
TOPLAM	513	99.8	184	100.0	113	99.9

Tabloyu incelediğimizde, bilmediğim birşeyi ilk önce öğretim üyesine sorarım, diyen öğrencilerin yüzdelerinin çok düşük olduğunu görürüz. Eğitici - öğrenci ilişkilerinin istenen düzeye varması için, üniversitemizin kuruluşunda varolan, ancak sonradan terkedilen tam-gün (full-time) uygulamasına geri dönülmesi ve öğrenci eğitiminde görev alan kişilerin eğitici niteliklerini geliştirici çalışmalar yapılması gerektir.

TABLO XVI : Sizce, Türkiye'deki sağlık hizmetlerini daha iyiye götürmek için, aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

	A.K.					
	Tüm öğrenciler		Dönem I		Dönem V	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Varolan hastanelerin niteliğini değiştirmek	6	1.1	1	0.5	1	0.9
Yurdun her bölgesine yeterli hastane açmak	15	2.9	3	1.6	3	2.6
Yeni üniversiteler açarak, hekim ve sağlık personeli sayısını artırmak	10	1.9	4	2.2	2	1.8
Varolan sosyalizasyon uygulamasını geliştirmek	289	56.3	119	64.6	71	62.8
Yeni bir sağlık hizmeti uygulaması getirmek	165	32.1	53	28.8	28	24.7
Diğerleri	18	3.5	3	1.6	6	5.3
Yanıtız	10	1.9	1	0.5	2	1.8
TOPLAM	513	99.7	184	99.8	113	99.9

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim sorunları, Türkiye'nin sağlık sorunlarından, üniversite sorunlarından, eğitim sorunlarından ayrı düşünülemez. Bu nedenle yukarıda saptamaya ve tartışmaya çalıştığımız eğitim sorunlarımıza ülke koşullarından soyut çözümler getirme olanağı yoktur. Bu açıdan temel bir dizi çözümler önermek gerekmektedir.

Halka sağlık hizmeti sunulması ve tıp eğitiminin düzenlenmesi birbiriyle içiçe kavramlardır. Bu bakımdan her ikisiyle ilgili planlamanın tek elde yapılmasında yarar vardır ki, bu da ancak devlet tarafından başarılabilir. **Sağlık hizmetlerinin devletleştirilmesi, yurt düzeyinde dengeli bir hekim dağılımını ve örgütlü bir hizmet sunulmasını sağlaması açısından, en etkin yoldur. Ancak bu şekilde devlet herkese eşit sağlık hizmeti götürmüş olur. Bu atılımla birlikte, tıp eğitiminde ülke çapında ortak ilkelerin saptanması yoluna gidilmeli, diğer bir deyişle, tıp eğitiminde standardizasyon sağlanmalıdır. Böylelikle, birbirinden kopuk üniversitelerin ayrı ayrı amaçlarda ve bilgi düzeyinde hekimler yetiştirmesi de önlenmiş olur.**

Ayrıca, gelişim ivmesi her geçen gün artan tıp bilgisinin edinilmesini, kazanılmış bilginin unutulmamasını ve karşılaşılan sorunlara etkin çözümlerin getirilmesini sağlamak amacı ile, tıp eğitiminde sürekli eğitim ilkesi benimsenmelidir. Bu ilkenin uygulaması ancak devletçe benimsendiği takdirde başarılabilir.

KAYNAKLAR

1. Pauli, H.G.; The Status of Health and Health Care as a Basis for Planning Medical Education, İstanbul Tıp Kurultayı, Konferans, Eylül 1977.
2. Devlet Planlama Teşkilatı; Yüksek Öğretimde Sosyo-Ekonomik Çözümleme, 1974-1975, Ankara.
3. Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Teksir, Ankara.
4. Arat, Özen; Sürekli Eğitim, Teksir, 1976, Ankara.
5. Continuing Medical Education for Physicians, WHO Tech. Rep. Ser., No: 534, 1973.